

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์ยุคปัจจุบันมีอารมณ์รุนแรงกว่าคนยุคก่อนมาก ต้นเหตุมาจากการเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่ขาดการเอาใจใส่ ขาดการอบรมศีลธรรม เด็กถูกตามใจมากเกินไปจนไม่สนใจว่าสิ่งที่ทำอยู่นั้นถูกต้องหรือไม่ ตลอดถึงไม่เคยฝึกตัวเองให้มีสติ เป็นปัญหาทำให้ขาดความอดทน ไม่เพียรพยายาม มีความเห็นแก่ตัว ขาดทักษะในการแก้ไขปัญหาของตนเอง ทำให้เกิดความเครียดและตัดสินใจผิด ๆ โดยไม่ให้ความสนใจว่าเรื่องราวที่กระทำนั้นมันถูกหรือผิด เพราะเมื่อถูกเลี้ยงบ่มเพาะมาอย่างนั้น พอโตขึ้นมาเขาก็จะมีลักษณะนิสัยอย่างนั้น จนก่อปัญหาสุขภาพจิตและความรุนแรงให้กับสังคม

พ่อแม่ทุกคนต้องการให้ลูกเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข ซึ่งการที่เขาจะมีพัฒนาการไปในทิศทางนั้นได้ ก่อนอื่นพ่อแม่ต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็กก่อน ซึ่งธรรมชาติของเด็กมีสองอย่างคือ ธรรมชาติตามวัย เด็กแต่ละช่วงอายุจะมีธรรมชาติที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ เขาก็ยังมีธรรมชาติ หรือ ลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกันในแต่ละคนด้วย สมอมของเด็กมีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกันตลอดเวลา ขณะเดียวกันก็จะมีการทำลายเครือข่ายที่สร้างขึ้นไปแล้วด้วย ซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็กได้เช่นกัน หากพ่อแม่ไม่ทำลายเครือข่ายที่ไม่เป็นประโยชน์ บางทีก็ไปทำลายเครือข่ายที่ดีของเด็กด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เด็กก็จะเติบโตขึ้นมาพร้อมกับพฤติกรรมที่ไม่น่ารัก ยกตัวอย่างเช่น การที่ผู้ใหญ่ตีเด็กที่กำลังร้องไห้พร้อมขู่ว่าถ้ายังไม่เงียบจะไม่หยุดตี จะส่งผลให้สมอมของเด็กคนนั้น เรียนรู้ว่ามีอารมณ์ไม่ได้ และเกิดการกดอารมณ์ตัวเองไว้ ทั้งนี้ พฤติกรรม การกดอารมณ์จะไม่เป็นผลดีต่อเด็กในอนาคต และอาจเกิดปัญหาด้านพฤติกรรมขึ้นได้ ทางออกของปัญหานี้คือ พ่อแม่ควรทำความเข้าใจกับลูกว่าลูกกำลังมีอารมณ์โกรธ เสียใจ โมโห ฯลฯ ให้เด็กได้รู้จักกับอารมณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ด้วยตนเอง และพยายามผ่อนคลายอารมณ์ของเด็กลง (กรมสุขภาพจิต, 2543ก)

ดังนั้นเขาวินิจฉัยจึงควรได้รับการพัฒนาตั้งแต่เด็ก โดยเฉพาะเด็กปฐมวัยเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันที่ให้กับเด็กวัยนี้มีความพร้อมที่จะเติบโตและเผชิญกับโลกกว้างต่อไป คือ เป็นคนดี มองโลกในแง่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี จะเห็นได้ว่าในสังคมปัจจุบันเขาวินิจฉัยต้องได้รับการพัฒนาควบคู่กันไปกับการพัฒนาด้านสติปัญญา หากเรามัวพัฒนาเฉพาะความรู้ความสามารถด้านสติปัญญาเพียงอย่างเดียว เด็กจะเป็นคนเก่งแต่หากความสุขไม่ได้ อาจเห็นแก่ตัว ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสังคมรอบข้าง หากทุกฝ่ายมองเห็น

ความสำคัญร่วมมือกันพัฒนาเยาวชนอารมณ์ให้สูงยิ่งขึ้นพร้อม ๆ กัน การพัฒนาความรู้ความสามารถ จะทำให้เด็กในสังคมเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขในสังคม ตามแนวปฏิรูปการศึกษาตามที่คาดหวังได้ (ฉันทนา ภาคบงกช, 2549 : 160)

จากสถานการณ์ปัญหาสุขภาพจิตในปัจจุบันพบว่าคนไทยมากกว่า 12 ล้านคน มีปัญหาทางจิต หรือมีทุกข์ทางใจ ไม่ว่าจะจากโรคซึมเศร้า และ โรควิตกกังวล รวมทั้ง โรคเครียด ซึ่งยังคงเป็นปัญหาสุขภาพจิตระดับต้น ๆ ที่ไม่ควรเพิกเฉย ปัจจุบันมีแนวคิดในการนำเอา “ศิลปะบำบัด” มารักษาทางด้านพฤติกรรมและปัญหาทางด้านอารมณ์และส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มเด็กที่แสดงอาการออกมาชัดเจน ซึ่งเป็นกลุ่มเด็กพิเศษเป็นส่วนใหญ่ เช่น เด็กออทิสติก เด็กสมาธิสั้น เด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ และเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว (กรมสุขภาพจิต, 2551 : 16) นอกจากนี้การจัดกิจกรรมศิลปะไว้ในตารางกิจกรรมประจำวันของนักเรียนปฐมวัย มีจุดประสงค์ เพื่อพัฒนาเด็กทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยให้เด็กมีโอกาสได้คิดสร้างสรรค์ และแสดงความรู้สึกรักออกมาเป็นภาพกิจกรรมศิลปะมีบทบาทเด่นชัดในการส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก (ฉันทนา ภาคบงกช, 2549 : 160)

ศิลปะในบ้านเรายังเป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจค่อนข้างน้อย ทั้งที่แท้จริงแล้วเด็กทุกคนเกิดมาพร้อมกับความใฝ่เรียนรู้ และชอบเรื่องศิลปะอยู่ในตัว สังเกตได้จากการที่เด็ก ๆ ชอบเรื่องสีดิน และชอบจินตนาการเรื่องราว โดยแต่งแต้มเติมศิลปะเข้าไปกับเรื่องราวที่เขาหรือเธอวาดภาพ แต่ด้วยค่านิยมของบ้านเรายังคงเน้นไปในเรื่องวิชาการ อยากให้ลูกเป็นเด็กเก่งเรื่องวิชาการ ทำให้พ่อแม่ให้ความทุ่มเทในเรื่องการเรียนกวดวิชา โดยละเลยทางด้านศาสตร์ของศิลป์ ตามธรรมชาติที่ลูกมีอยู่ ทั้ง ๆ ที่ศิลปะช่วยฝึกการใช้จินตนาการอย่างอิสระ ซึ่งจะมีผลให้เด็กเป็นคนกล้าคิด กล้าทำ กล้าริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ ทำให้เด็กได้แสดงออกในสิ่งที่ตนคิดและรู้สึก โดยเฉพาะในเด็กเล็กที่ยังไม่สามารถสื่อสารทางตัวอักษรได้ดี ทำให้เด็กรักการทำงานและมีความภาคภูมิใจในตนเองเมื่อการสร้างสรรค์งานศิลปะของเด็กแต่ละชิ้นเสร็จสิ้นลง เด็กจะรู้สึกภาคภูมิใจกับผลงานของเขามาก ทำให้กระตือรือร้นที่จะสร้างผลงานชิ้นใหม่ต่อไป ช่วยฝึกความประณีตและอารมณ์เพราะในขณะที่เด็กพยายามควบคุมมือให้สามารถวาด ระบายสีหรือประดิษฐ์สิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จนั้นต้องใช้ ความตั้งใจ ความพยายามและใช้อารมณ์ที่สงบนิ่ง มั่นคงตามวุฒิภาวะของเด็กแต่ละวัย ทำให้เด็กเป็นคนมีสุนทรียภาพ มีความละเอียดอ่อนในจิตใจ รู้คุณค่าในธรรมชาติ ศิลปะ วัตถุ หรือรูปแบบความคิดต่าง ๆ ที่ทำให้มีชีวิตและจิตใจที่งดงาม โดยเฉพาะกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่ม (Group Art Activities) ยิ่งจะช่วยฝึกให้เด็กรู้จักการทำงานร่วมกัน รู้จักปรับตัวและปรับความคิดให้สอดคล้อง ยอมรับซึ่งกันและกัน อันเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคีและเป็นประชาธิปไตยในสังคม

ทั้งนี้เพราะศิลปะเป็นวิชาที่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดจินตนาการได้เต็มที่ตามที่ได้เห็นเด็กสามารถสร้างจินตนาการได้กว้างกว่าที่เราจะคาดเดาได้ บางทีก็อาจจะสะท้อนจิตใจความรู้สึกของเด็กที่ไม่สามารถถ่ายทอดเป็นคำพูดได้แต่สามารถถ่ายทอดมาทางงานศิลปะได้ วิชาศิลปะเป็นฐานทางการศึกษาพัฒนาการเด็กซึ่งควรเริ่มตั้งแต่เด็กยังเล็กอยู่ การเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัยนั้นจะมุ่งเน้นถึงพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กมากกว่าผลงาน ดังนั้นจะเห็นว่ากิจกรรมต่าง ๆ ทางศิลปะมีส่วนช่วยการพัฒนาอารมณ์ของเด็ก และกล่อมเนื้อเล็กและใหญ่ให้สัมพันธ์กับการใช้ตา เช่น การปั้นแป้งหรือดินน้ำมัน วาดรูป และระบายสี ซึ่งจะกระตุ้นให้เด็กได้ใช้ส่วนต่าง ๆ ของนิ้วมือ แขน ไหล่ และส่วนอื่น ๆ ของร่างกาย เป็นการเตรียมความพร้อมในด้านร่างกายและอารมณ์เป็นอย่างดี อันจะนำไปสู่การเรียนของเด็กต่อไป (สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลของการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มที่มีต่อการพัฒนาเชาวน์อารมณ์ของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 โรงเรียนบ้านแหลม อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เพื่อเป็นข้อมูลและทางเลือกสำหรับครู พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัยในการพัฒนาเชาวน์อารมณ์ของเด็กไทยได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมเกี่ยวกับเชาวน์อารมณ์ของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่ม
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมเกี่ยวกับเชาวน์อารมณ์ของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 ระหว่างเพศชายและเพศหญิงหลังการจัดกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่ม

สมมติฐานการวิจัย

1. พฤติกรรมเกี่ยวกับเชาวน์อารมณ์ของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 หลังการทดลองจะดีกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. พฤติกรรมเกี่ยวกับเชาวน์อารมณ์ของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 เพศหญิงจะดีกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 เพศชายและเพศหญิง อายุ 5-6 ปี จำนวน 3 ห้องเรียน ๆ ละ 20, 24 และ 23 คน ตามลำดับ ของโรงเรียนบ้านแหลม อำเภอ บ้านแหลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2/2 จำนวน 24 คน แยกออกเป็นเพศชาย 15 คน และเพศหญิง 9 คน ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) จากประชากรทั้งหมด 3 ห้องเรียน ของโรงเรียนบ้านแหลม อำเภอบ้านแหลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ กิจกรรมศิลปะแบบกลุ่มและเพศของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมเกี่ยวกับเขาวน้อารมณ์ของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

การวิจัยในครั้งนี้ได้ทำการทดลองเป็นเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 คาบ ๆ ละ 20 นาที รวม 24 คาบ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. กิจกรรมศิลปะแบบกลุ่มสำหรับเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความแม่นยำตรงตามโครงสร้างทฤษฎี (Construct Validity) เพราะสร้างจากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่มสำหรับเด็กปฐมวัยและได้ผ่านการตรวจพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว

2. แบบสังเกตพฤติกรรมเกี่ยวกับเขาวน้อารมณ์ของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความแม่นยำตรงตามโครงสร้างทฤษฎี และความเชื่อมั่น (Reliability) เพราะสร้างจากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเขาวน้อารมณ์และได้ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญและการวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติแล้ว

3. กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 เพศชายและเพศหญิงอายุ 5-6 ปี จำนวน 24 คน ของโรงเรียนบ้านแหลม อำเภอบ้านแหลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ สามารถใช้เป็นตัวแทนประชากรเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 ทั่ว ๆ ไปได้ เพราะได้ผ่านการสุ่มอย่างง่ายจากประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. กิจกรรมศิลปะแบบกลุ่ม (Group Art Activities) หมายถึง กิจกรรมศิลปะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้กับเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 โรงเรียนบ้านแหลม อำเภอบ้านแหลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 เช่น วาดภาพ ระบายสี เล่นกับสี ปั้น นึก ตัด ประดิษฐ์เศษวัสดุ ฯลฯ ในรูปแบบที่จัดให้เด็กมีโอกาสทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย ประมาณ 3-5 คน เพื่อให้เด็กได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้โดยการร่วมมือกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น แบ่งปันสื่ออุปกรณ์ มีความรับผิดชอบ และตัดสินใจในการเล่นและทำงานจนบรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน ซึ่งสร้างและพัฒนาโดยผู้วิจัย จำนวน 24 กิจกรรม

2. เซวาน์อารมณ์ (Emotional Quotient-EQ) หมายถึง ความสามารถทางอารมณ์ในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข

3. พฤติกรรมเกี่ยวกับเซวาน์อารมณ์ (Emotional Quotient Behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถของบุคคลในการตระหนักรู้ความคิด ความรู้สึกและภาวะอารมณ์ของตนเอง และสามารถนำข้อมูลความรู้เหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ในการชี้นำความคิดและการกระทำของตนเองได้ ซึ่งสามารถสังเกตและประเมินได้ด้วยแบบสังเกตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 5 ด้าน ๆ ละ 4 ข้อ รวม 20 ข้อ คือ

3.1 การมีสติรู้เท่าทันอารมณ์ตัวเอง (Self-awareness)

3.2 การควบคุมหรือจัดการอารมณ์ตัวเองได้อย่างเหมาะสม เช่น เล่นกีฬา ทำงานศิลปะ ฯลฯ (Emotional Management)

3.3 มีความมุ่งมั่นสู่ความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย (Inspiration)

3.4 การเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Listening with heart)

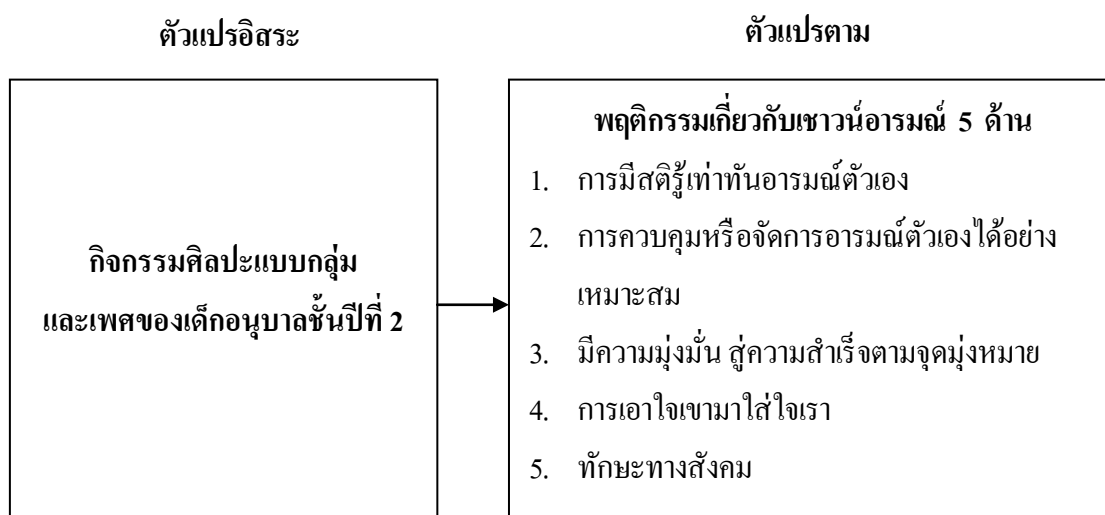
3.5 ทักษะทางสังคม เช่น ความรับผิดชอบ (Enhancing social skill) โกลแมน (Goldman, 1989 อ้างถึงใน อุไร สุมาริธรรม, 2545 : 204)

4. เด็กอนุบาล หมายถึง นักเรียนเพศชายและหญิงอายุระหว่าง 5-6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของโรงเรียนบ้านแหลม อำเภอบ้านแหลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ผลของการใช้กิจกรรมศิลปะแบบกลุ่มที่มีต่อการพัฒนาเชาวน์อารมณ์ของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2” นี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ปี พ.ศ. 2546 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเชาวน์อารมณ์ ของโกลแมน (Goldman, 1988 อ้างถึงใน อุไร สุมาริธรรม, 2545 : 204) เพื่อสร้างกรอบแนวคิดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลองได้รับการพัฒนาพฤติกรรมด้านเชาวน์อารมณ์หลังการทดลองมากขึ้น
2. กิจกรรมศิลปะแบบกลุ่มที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจะเป็นประโยชน์ต่อครู พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. ผลการวิจัยนี้จะเป็นข้อมูลสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาปฐมวัยและนักวิจัยในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเชาวน์อารมณ์ของเด็กปฐมวัยมากขึ้นต่อไป